

Ajuntaments i alcaldes

I. De al Nova Planta al primer consistori de Vilassar de Mar

Aquesta és la primera part d'un treball que vàrem proposar-nos de fer quan al nostre municipi hàviem de commemorar el segon centenari de la seva autonomia, segregat del terme matriu de Sant Genís de Vilassar. Cercant què s'havia fet sobre aquest tema no vàrem trobar-ne cap estudi, i ni tan sols eren completes un parell de llistes que havien estat començades a recollir anys ha, una per Lluís Guardiola i una altra en el temps que fou alcalde el senyor Josep Trias, cap als inicis dels anys setanta. Pot semblar que d'ençà de la preparació dels actes del Bicentenari han passat molts anys —ben bé vuit—, però potser ens justificarem si diem que no volíem ajustar-nos solament a una recollida dels noms dels qui han tingut l'honor d'ocupar el lloc de la màxima jerarquia municipal, sinó que aprofundint un xic més podríem establir la relació sencera de tots els Consistoris complets, d'ençà del primer que va exercir la seva autoritat l'any 1786 fins avui. Però és evident que Vilassar de Mar no va aparèixer en una nit, com els cama-secs, sinó que el Veïnat de Mar havia començat a formar-se humilment quan gairebé a tocar de les onades va establir-s'hi en permanència primer una família, després una altra, i així el veral costaner de Sant Genís anà creixent, a partir del segle XVI. I aquest Veïnat, ben abans que fos municipi, també era representat al Consell de Sant Genís, o sigui que abans que tinguéssim alcaldes propis, hàviem tingut uns regidors que en certa manera poden ser considerats com «alcaldes de barri». I així és com hem anat ampliant el camp d'estudi del tema i com han anat passant primer els mesos i després els anys. Se'ns va ocórrer àdhuc mirar d'esbrinar qui era qui d'aquestes persones, pouant al llibre parroquials de Sant Genís i de Sant Joan, i al Registre Civil de Vilassar de Mar, però llavors sí que la feina se'ns n'anava de les mans i potser mai no arribaríem a publicar-la...

Tradicionalment, des de principis del segle XIII el Principat de Catalunya era dividit en vegueries, i les poblacions eren regides per les Universitats. La Universitat era una collectivitat d'habitants d'una ciutat o vila, amb certa representació davant del poder reial o senyorial, personificada en els seus membres més destacats, o prohoms, que es reunia, deliberava i resolvia esporàdicament, quan les circumstàncies ho demanaven.

En època més moderna la Universitat s'anà constituint en una organització més estructurada, com a corporació municipal permanent, amb els seus propis consells i autoritats.

Originàriament els batlles eren com els administradors d'un senyor territorial. Als territoris en règim baronial, com fou el cas de VILASSAR (així, tot en majúscules, perquè d'aquesta manera podrem fer la distinció entre el VILASSAR en sentit ampli, el d'abans de cap segregació, és a dir, el terme o parròquia que comprenia els quatre nuclis de població de Sant Genís, Cabrils, el Sant Crist i el Veïnat de Mar) fins al 1480, cada terme o castell solia tenir un sol batlle, amb sots-batlles a cada parròquia de la baronia. Ell era qui presidia les reunions del consell general de la Universitat o Generalitat dels caps de casa. Als darrers temps els batlles eren temporals, nomenats pel rei o el baró, i de vegades àdhuc per les mateixes Universitats, i exercien funcions administratives i judicials.

Amb la promulgació dels decrets de Nova Planta conseqüents a la victòria sobre Catalunya de les tropes castellanes del borbó Felip V l'any 1714, l'organització tradicional catalana del territori patí una transformació amb la implantació a casa nostra de les estructures castellanes, i així les vegueries, les governacions i les juntes quedaren substituïdes pels «Corregimientos», que aquell monarca instituí al Regne de València, al Principat de Catalunya i al Regne d'Ara-

gó a partir de l'any 1717. En conseqüència, els «corregidores» substituïren també els veguers, els governadors i els sobrejunters.

El territori del Principat quedà configurat en els dotze «Corregimientos» de: Barcelona, Mataró, Girona, Vique, Cervera, Llerda, Manresa, Vilafranca, Tarragona, Tortosa, Puigcerdà, Pallàs, i el districte d'Aran.

Ara ens poden sobtar els límits d'aquestes demarcacions, perquè tenien un àmbit molt diferent de les províncies o dels partits judicials en què va tornar a ser remodelat el territori a partir de 1833, sota el regnat d'Isabel II, als quals ara som acostumats.

El «Corregimiento» de Mataró, posem per cas —que tenia la sots-vegueria del Vallès, on hi havia un «Alcalde Mayor» a Granollers—, era format per les 78 següents poblacions o nuclis de població (que anoto pel mateix ordre i amb la mateixa grafia que consten als llibres de «Nombramientos»):

Partido de Mataró: Argentona; Alella; Caldes de Estarç; Cabrera; Dorrius y Cañamás; Monserrate, y su Montaña; Mataró; Premià; San Andrés de Llavaneras; San Vicente de Llavaneras; Tiana; Tayá; Vilassar.

Partido de Granollers: Ametlla; Belloch; Baronia de Mombuy; Barbará; Bigas; Canovellas; Cardedeu; Castillo de Plegamans; Castellar; Cerdañola; Caldes de Mombuy; Canovas, y Samalús; Campins; Franquesas; Fogás, Muscarolas, y la Costa; Granollers; Garriga; Gallifa; Gualva; Llisá de Munt; Llisá de Vall; Llinás; Matadepera; Mollet, Parets, y Gallechs; Monmany, y Vallcarcara; Monmaló; Montornés, y Vallromanas; Moncada, y Rexach; Moguda, su Casa y Tierras; Monnegra, y la Valloria; Monseny; Olesa de Monserrate; Olsinellas; Poliñá; Palau Solitar, y Plegamans; Quadra de Valldaura; Quadra de la Vall de Paradís; Quadra de Canals; Quadra de Villalba; Ripollet; Roca, y su Termino;

Principat de Catalunya. Divisió en Vegueries (principis del segle XVIII).

Rubi; San Julian de Palou; Sabadell; Santa Perpetua; San Lorenzo Savall; Santiga; San Felio de Cudinas; Santa Eulalia de Ronsanes; San Martin de Riells; San Cugat del Vallés; Sentmanat; San Estevan de Palautordera; Santa Maria de Palautordera; San Salvador de Breda; San Celoni; Tarrassa; Tagamanent; Universidad foranea de Tarrassa; Vilamajor; Vallgorguina; Ullastrell; Vila de Cavalls; Villalba Sasserra; Vilardell.

Veiem que el Corregimiento de Mataró comprenia llocs tan distants de casa nostra com la muntanya de Montserrat o Sant Feliu de Codines.

L'antiga institució municipal autòctona de les Universitats quedà arraconada amb la implantació dels Ajuntaments, presidits per «Bayles» de nomenament reial, amb sots-batlle i regidors, els quals substituïren els homes de Consell de les Universitats. Aquests càrrecs dels components dels consistoris eren nomenats pels representants de la corona, a proposta generalment del consistori en exercici; els de batlle i de sots-batlle tenien una durada de dos anys, i els de regidor d'un any, llevat de casos excepcionals.

Sota la monarquia borbònica les atribucions dels municipis s'anaren reduint i només podien ocupar-se de certs aspectes de la policia urbana i de l'administració dels béns propis i d'unes rendes que cada dia eren més precàries.

Arran de la Constitució de 1812 foren separades les funcions judicials de les administratives i es va crear la figura del jutge, independent de la de l'alcalde; d'ençà d'aquell moment l'alcalde ha figurat exclusivament com a president de l'ajuntament.

El nombre de components dels ajuntaments depenia (i depèn encara) del nombre d'habitants de cada població. En el nostre cas, a l'encapçalament del nomenament del primer consistori de VILASSAR sota la Nova Planta, datat el 29 de desembre de 1717, diu textualment: «Vilassar es de Jurisdiccion Real tiene mas de 250. casas. ha de haver un Bayle 6. Regidores y un Clavario y un Sindico».

* * *

Després d'aquesta resumida entrada per situar un xic el lector en l'estructura política primària que és el municipi, centrem-nos ara en el tema de l'escrit.

Podríem haver començat la relació dels consistoris del nostre poble partint del primer que fou nomenat, a les darreries del segle XVIII en el llavors recent creat municipi de Vilassar de Mar, però hem volgut recular i arrancar aquest treball justament a partir de la reestructuració que representà en tots els àmbits de la vida catalana la victòria de les tropes castellanes de Felip V. I això per diverses raons.

Primer, perquè ens ha estat una feina relativament planera per tal com a l'Arxiu de la Corona d'Aragó es conserven tots els llibres de nomenament d'alcaldes, sots-alcaldes, regidors, síndics, etc., de tots els municipis del Principat, agrupats per «Corregimientos», i només és qüestió de passar-s'hi hores localitzant les llistes i copiant-les.

Es tracta d'una col·lecció de volums inventariats en el fons de la Reial Audiència, secció Registres, sèrie Nombramientos, que consta de 6 grups de llibres.

El volum que duu la signatura R. 171 és el que es titula *Registro de Villas y Lugares del Corregimiento de Mataró*, i hi consten els consistoris d'aquesta jurisdicció des dels nomenaments de 29 de desembre de 1717 per a l'any 1718, fins als de l'any 1739.

Els altres volums contenen els nomenaments dels ajuntaments de tots els municipis de tots els «Corregimientos» del Principat, un volum per cada any. En total en són 89; el darrer és de l'any 1832. Recordem que el 1833, sota el regnat d'Isabel II, varen desaparèixer els «Corregimientos» i el territori va ser estructurat en partits judicials, en províncies i en Governos Civils.

Una altra raó de començar aquest estudi el 1718 és perquè encara que Vilassar de Mar no va existir amb identitat pròpia reconeguda fins al 1784 i el primer ajuntament no va ser nomenat fins a finals de 1785, concretament per un reial acord de data del 15 de setembre, hem pensat que és oportú, donat que ja hi érem posats, revisar els consistoris de

Principat de Catalunya. Divisió en Corregimientos (segons el Decret de Nova Planta de Felip V).

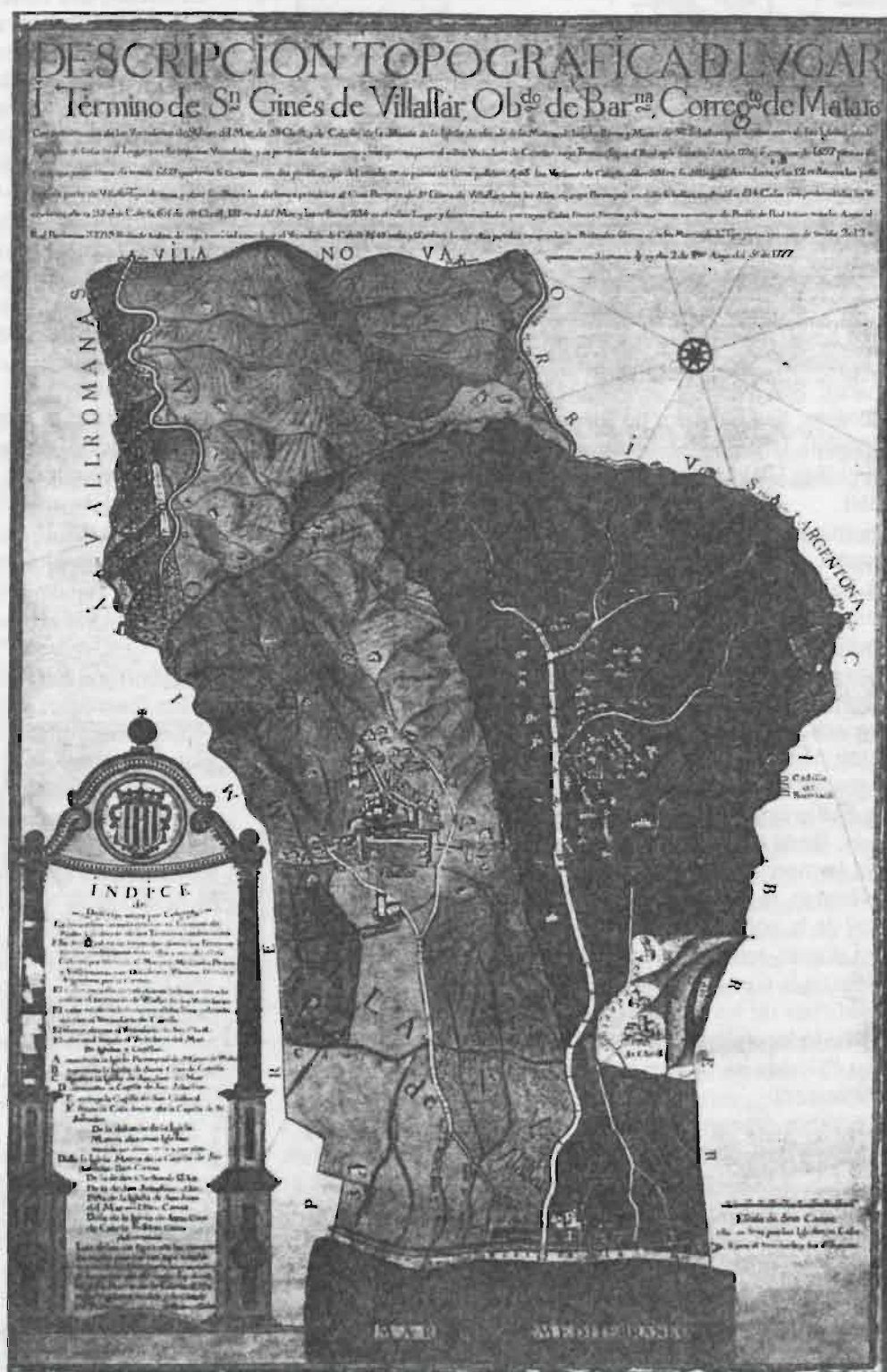
VILASSAR d'ençà del primer nomenament després dels decrets de Nova Planta enregistrat als llibres. Això ens permetrà de veure que els consistoris no eren formats exclusivament per individus de Vilassar de Dalt, sinó que solien prendre-hi part també elements dels altres nuclis, i no pas únicament amb càrrecs de regidors; és a dir, que hi eren representats, encara que fos minoritàriament (els documents de petició de segregació del Veïnat de Mar donen a entendre que sols hi eren testimonialment), els diferents nuclis de població, cosa que confirma que en aquella petició va convenir exagerar un xic els aspectes que presentaven com a víctimes els habitants del Veïnat de Mar.

Corn hem dit un xic més amunt, el primer nomenament

registrat és del 29 de desembre de 1717, al foli 39 del volum R. 171, on com a batlle figura Gaspar Pons de Vall, com a sots-batlle Joseph Mas Labrador, i com a regidors Jaïme de Llansa y Erolas Ciudadano, Mathias Avellá, Pablo Vahil Boticario, Juan Amat, Antonio Recuder Labrador, i Antonio Masicas Carpintero.

Diguem que a les llistes, i a continuació del nom i el cognom de cada individu sol constar-ne l'ofici o l'ocupació, i algunes vegades, poques, també alguna indicació de lloc, com per exemple «Antonio Casanovas tras casa Verivol», nomenat regidor cinquè per a l'any 1729, o «Pablo Refart de Cabrils, labrador», regidor tercer per a 1736, o «Antonio Estrany de la Llobatera», etc.

Fotografia del mapa del
Terme de Sant Genís de Vilassar,
Bisbat de Barcelona,
Corregiment de Mataró
aixecat l'any 1777,
que es conserva a
l'Arxiu Diocesà de Barcelona.
Els quatre nuclis de població
i llurs «territoris» (Sant Genís,
i els veïnats de Cabrils,
del Sant Crist i de Mar)
són de diferents colors.
L'amplada de la faixa de terreny
del Veïnat de Mar
era només de
132 canes barcelonines
(205 metres)
des del trencant d'onades,
que passen exactament
per darrere de l'església, o sigui,
a l'alçada dels actuals carrers
de Montserrat i de Sant Josep.

Dibuix del doctor Ramon Muns i Vilaró publicat a la Monografia de Lluís Guardiola i que presenta l'aspecte que devia tenir el Veïnat de Mar de Vilassar cap a l'època de la seva segregació de Sant Genís, el darrer quart del segle XVIII.

Als esborranys de les propostes de nomenaments dels individus que havien d'entrar a formar part del consistori per a l'exercici següent, que cada poble trametia a les autoritats, com que era un paper d'ordre interior, «d'estar per casa», solien també anotar-hi el «motiu» de l'individu; lògicament aquests esborranys no eren per arxivar-los, i sols per casualitat se n'ha conservat algun, com el de 1821, on llegim, entre d'altres noms: «Pablo Alsina als Neu, Juan Gelpí als Danus, Miguel Roig als Xixu, José Antonio Barba als Monica, Jaime Abril als Petita, Pablo Gelpí als Bitó, Antonio Vila als Pescas».

Ara mirarem d'endevinar quin habitant del Veïnat de Mar va formar part dels ajuntaments de VILASSAR nomenats d'ençà de 1718 i fins al 1785, any del primer que ho fou pròpiament i exclusivament de Vilassar de Mar. En farem una llista, bastant hipòtica, perquè pot ser que algun dels individus que hi hem inclòs no habités al Veïnat de Mar, però també podria ser que n'hi falti algun que no hem sabut identificar.

De fet, ens hem guiat bàsicament pels cognoms: en aquella època la població era força endògena, és a dir, que es movia en uns cercles molt reduïts i tancats, i així és com podem gairebé assegurar que els Recoder, Massiques, Pons, Benús, Colomer, Serra, Villar (per posar uns pocs exemples) eren de Sant Genís (a part dels indiscutibles Pons i Arenes, Pons de Vall, Eroles, Salvat, Boquet, Colomer, etc.); que els Tolrà, Campins, Casanovas, Estrany, Abril, Caué, etc., eren de Cabrilis; que els Vives, Carbonell, Amat, Veil, Roldós i Casals eren del Sant Crist; i que els Mir, Comas, Gelpí, Guardiola, Carrau, Pou, Alsina, Ferrés, Almera, etc., eren del Veïnat de Mar.

També ens hem guiat per l'ofici.

Dels que exercien com a pescador, n'hem trobat dos que pel cognom podria ser dubtós que visquessin al Veïnat de Mar: un Joseph Roldós, que fou regidor el 1740, i un Jayme Roldós, que ho fou el 1750, i que malgrat que els Roldós eren del Sant Crist, amb aquest ofici podria molt ben ser que

aquests s'haguessin establert fixos a la costa; un altre pescador de cognom no típic de cap nucli de VILASSAR és Estanyol, de nom Joseph, que fou nomenat regidor el 1731. Ens hem decidit a incloure'ls pel fet que tots ells foren nomenats Regidor 6º.

Troblem vint càrrecs de regidor amb ofici de pescador fins al 1750 —que en realitat corresponen a només quinze individus diferents, ja que una mateixa persona era nomenada més d'una vegada (el pagès Antoni Pou, per exemple, que més endavant seria el primer alcalde de Vilassar de Mar, amb anterioritat havia estat regidor cinc vegades diferents)—, però a partir d'aquesta data queden «suplantats», podríem dir, pels corders.

Un ofici molt lligat amb la pesca i la navegació és aquest de corder —«soguero» als llibres—, i és per això que ens hem aventurat a incloure a la llista tots els individus que l'exercien, però conscients que ens exposem a un marge d'error, ja que ni de bon tros era una activitat exclusiva dels pobles costaners. Tots ells els trobem a partir de 1759, quan ja no consta explícitament cap més pescador, i en vint-i-vuit anys hi ha dotze regidors amb aquest ofici, que de fet corresponen a només quatre individus diferents.

Observem que curiosament alguns d'aquests corders duen un cognom no peculiar de cap nucli de VILASSAR: hi ha un Miguel Cisa (1739), un Pablo Cisa (1785) i un Francisco Moragas (1778 i 1786), cognoms oriünds de Premià. En canvi Pablo Serra, a qui trobem quatre vegades (el 1767, 1772, 1776 i 1785) i l'Andrez [sic] Serra (1780) podrien ser perfectament de Sant Genís. Però en l'acta de la reunió que va celebrar-se el dia 9 de juny de 1782 entre els veïns de la llavors ja parròquia de Sant Joan i en la qual reunió van ser elegits uns representants del Veïnat que en certa manera van ser l'embrió d'on al cap de dos anys sortiria el nou municipi de Vilassar de Mar, trobem, entre els assistents, aquest mateix Pau Serra i dos Moragas, tots ells també corders.

Del corder de qui no cal dubtar és de Gaspar Casanovas (regidor el 1777 i el 1783): potser el primer «Paró»?

L'ofici de pagès predomina de bon tros en tots els càrrecs dels consistoris de VILASSAR: fins al 1786 (any en què encara hi havia un sol ajuntament) n'hi ha 181; per tant d'aquest ofici només hem triat els qui no oferien cap dubte, i que són: Pere Comas (els Comas són una de les més antigues nissagues del Veïnat de Mar: de «Can Saura»), Salvador Mir (de «Can Mi»), i Antoni Pou, el qui el 1785 fóra nomenat primer alcalde del nou municipi de Vilassar de Mar). En aquesta llista hi hem inclòs Bonaventura Sala, oriünd de qui sap on, que va ser nomenat el 1785 en substitució de Salvador Mir com a Regidor 6º, i que també participà a la reunió de què hem parlat dos paràgrafs abans.

Trobem el fuster Joan Bosch, Regidor 6º els anys 1770, 1775 i 1781, que amb posterioritat fóra alcalde de Vilassar de Mar els anys 1787 i 1801.

Amb el mateix càrrec de Regidor 6º trobem el sabater Antoni Campins (un seu descendent, igualment sabater d'ofici, va fer donació de cinc cases al Comú de Vilassar de Mar destinades al «Ram de la Instrucció»: són el col·legi públic de nois del carrer de Sant Joan i el de noies del Camí ral).

Joan Gorch fou Regidor 6º els anys 1758 i 1763. No sabem d'on procedia, però d'on s'havia establert ens n'assabenten els llibres parroquials de Sant Genís, ja que en ocasió del naixement d'un fill de Salvador Mir, pagès a qui ja coneixem, el dia 11 d'agost de 1758, consta literalment que «fou primsenyat per Joan Gorch, cirurgià del Veïnat de Mar».

Finalment, sense que hi consti ofici, però que força-sament eren habitants del Veïnat de Mar, trobem: Serapi Carrau (Can «Xarapi» era una casa del carrer d'En Roig, la que fa cantonada amb la baixada de Can Senyores); Feliu Pou; i Josep i Jaume Gelpí (Jayme Jaupí, diu al nomenament; pel que fa a aquesta grafia, recordem que havíem conegut gent gran que aquest cognom abans tan estès a Vilassar encara el pronunciaven «Jupí»).

Així doncs, en aquests 69 anys d'ajuntaments hem cregut detectar-hi 56 regidors del Veïnat de Mar —que en realitat representen només 30 persones diferents—, i no deu ser casualitat que 54 ho siguin amb el càrrec de «Regidor 6º», és a dir, el darrer de la llista... Només 3 ocupen el de «Regidor 5º». Mai un vilassarenc «de Baix» no van ostentar un càrrec més alt en un consistori de VILASSAR.

A la llista que hem confegit i que publiquem com a colofó d'aquesta primera part del treball pot comprovar-se que hi ha 15 anys en els quals no hem sabut endevinar-hi cap regidor del Veïnat de Mar, i en canvi hi ha 2 anys que n'hi van participar dos, amb els càrrecs de Regidor 5º i de Regidor 6º

DAMIA BAS

POSSIBLES HABITANTS DEL VEINAT DE MAR EN ELS AJUNTAMENTS DE VILASSAR ENTRE 1718 I 1786

Any	Nom	Ofici	Càrrec
1722	Serapio Carrau	—	regidor 6º
1724	Juan Jalpí	pescador	regidor 6º
1725	Jaume Mir	pescador	regidor 6º
1726	Felix Pou	—	regidor 6º
1727	Joan Mir Mayor	pescador	regidor 6º
1731	Joseph Estanyol	pescador	regidor 6º
1733	Jacintho Alsina	pescador	regidor 6º
1734	Jayme Jaupi	—	regidor 6º
1737	Pedro Mir	pescador	regidor 6º
1738	Geronimo Mir	pescador	regidor 6º
1739	Jacinto Alsina	pescador	regidor 6º
1740	Joseph Roldós	pescador	regidor 6º
1741	Jaume Mir	pescador	regidor 6º
1742	Joseph Alsina	pescador	regidor 6º
1743	Joan Mir Menor	pescador	regidor 6º
1744	Joseph Gordiola	pescador	regidor 6º
1745	Pablo Ferrés	pescador	regidor 6º
1747	Joseph Alsina	pescador	regidor 6º
1748	Jayme Pou	pescador	regidor 6º
1749	Francisco Carrau	pescador	regidor 6º
1750	Jayme Roldós	pescador	regidor 6º
1751	Pedro Mir	pescador	regidor 5º
1753	Pedro Comas	labrador	regidor 6º
1755	Antonio Pou	labrador	regidor 6º
1756	Salvador Mir	labrador	regidor 6º
1757	Pedro Mir	pescador	regidor 5º
1757	Pedro Comas	labrador	regidor 6º
1758	Joseph Gelpí	—	regidor 5º
1758	Joan Gorch	cirujano	regidor 6º
1759	Gaspar Casanovas	soguero	regidor 6º
1760	Antonio Pou	labrador	regidor 6º
1761	Salvador Mir	labrador	regidor 6º
1762	Pedro Comas	labrador	regidor 6º
1763	Joan Gorch	cirujano	regidor 6º
1765	Antonio Pou	labrador	regidor 6º
1766	Salvador Mir	labrador	regidor 6º
1767	Pablo Serra	soguero	regidor 6º
1768	Antonio Campins	zapatero	regidor 6º
1769	Gaspar Casanovas	soguero	regidor 6º
1770	Juan Bosch	carpintero	regidor 6º
1771	Salvador Mir	labrador	regidor 6º
1772	Pablo Serra	soguero	regidor 6º
1773	Gaspar Casanovas	soguero	regidor 6º
1774	Salvador Mir	labrador	regidor 6º
1775	Juan Bosch	carpintero	regidor 6º
1776	Pablo Serra	soguero	regidor 6º
1777	Gaspar Casanovas	soguero	regidor 6º
1778	Francisco Moragas	soguero	regidor 6º
1779	Antonio Pou	labrador	regidor 6º
1780	Andrez [sic] Serra	soguero	regidor 6º
1781	Juan Bosch	carpintero	regidor 6º
1782	Antonio Pou	labrador	regidor 6º
1783	Gaspar Casanovas	soguero	regidor 6º
1784	Pablo Serra	soguero	regidor 6º
1785	Buenaventura Sala	labrador	regidor 6º
1786	Francisco Moragas	soguero	regidor 5º